

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací obor: Český jazyk a literatura

Vzdělávací obor Český jazyk a literatura je realizován v povinném předmětu Český jazyk a literatura a ve volitelných předmětech typu seminář nebo profilový blok. Vyučovací předmět Český jazyk a literatura realizuje některé části vzdělávacích oborů Jazyk a jazyková komunikace a rozvíjí průřezová témata Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Mediální výchova a Multikulturní výchova.

Předmět: Český jazyk a literatura

Charakteristika vyučovacího předmětu:

Obsahové vymezení

Český jazyk a literatura prohlubuje poučení o jazyku jako východiska ke komunikaci v náročnějších typech mluvených i psaných textů, posiluje čtení s porozuměním, jež povede k hlubším čtenářským zážitkům. Osvojením vymezených poznatků a rozvojem některých dovedností vytváří předpoklady pro kultivované jazykové ztvárnění. Obsahové vymezení je závazné pro všechna studijní zaměření, rozdílná hodinová dotace stanovuje pouze odlišný rozsah.

Časové a organizační vymezení:

Předmět Český jazyk a literatura je řazen ve všech studijních zaměřeních do čtyř ročníků, ovšem s různou hodinovou dotací vymezenou konkrétním učebním plánem. Ve třetím ročníku humanitního zaměření je žákům nabídnut dvouletý profilový blok Literární studia, ve čtvrtém ročníku další jednoleté volitelné předměty napříč zaměřeními v rozsahu dvou hodin týdně, jejichž náplň souvisí se vzdělávacími oblastmi Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura), Umění a kultura.

Výchovné a vzdělávací strategie vedoucí k rozvoji

Kompetence k učení:

- učitel zadává žákům individuální odborné a seminární práce, referáty, aby vyhledávali informace v různých informačních zdrojích a dokázali se orientovat v odborné literatuře
- učitel vyžaduje, aby žáci dokázali formulovat závěry ve shodě se svými znalostmi a zkušenostmi
- učitel se snaží vést žáky k tvořivému myšlení
- učitel vede žáky ke kultivované prezentaci

Kompetence k řešení problémů:

- učitel vede žáky k rozpoznání problémů, k zvažování různých postupů při řešení problémů
- vede žáky k analytickému, kritickému a tvořivému myšlení
- učitel vede žáka k interpretaci získaných poznatků, k hledání a využití různých postupů

Kompetence komunikativní:

- učitel vede žáky k využívání verbální i non-verbální komunikace
- učitel vede žáka k tomu, aby se vyjadřoval v mluvených i psaných projevech přiměřeně záměru a situaci
- učitel konzultuje názory všech žáků, učí je vhodně argumentovat a spolupracovat

Kompetence sociální a personální:

- učitel vytváří situace, při kterých žáci spolupracují, rozdělují podle svých schopností pracovní činnosti a společně plánují vhodný postup k vyřešení úlohy

Kompetence občanské:

- učitel vede žáky k tomu, aby respektovali názory ostatních, spolužáků a učitele a tolerovali schopnosti ostatních

Kompetence k podnikavosti:

- učitel vede žáka cíleně k rozvoji osobních předpokladů v souvislosti s budoucím profesním zaměřením
- učitel motivuje žáka k zapojení do předmětových olympiád a soutěží, tvůrčího psaní, projektů apod.

Kompetence digitální:

- učitel vede žáky k rozvoji digitálních dovedností, k ovládnutí potřebné sady digitálních zařízení, aplikací a služeb, (vy)užívání AI
- učitel vede žáky k vyrovnávání se s proměnlivostí digitálních technologií
- učitel vede žáky k posuzování toho, jak jejich vývoj ovlivňuje život jedince i společnosti, ke zvažování jejich rizik a přínosů

Zabezpečení výuky žáků se speciálními potřebami:

- žáci se speciálními potřebami jsou integrováni do běžných tříd a ve spolupráci s ŠPP a PPP škola vytvoří konkrétní podmínky pro tyto žáky

Zabezpečení výuky nadaných žáků:

- pro nadané žáky škola vytváří individuálním přístupem učitele zvláštní podmínky pro jejich rozvoj
- nadané žáky motivuje učitel k účasti v oborových soutěžích (Olympiáda v českém jazyce, literární a esejistické soutěže aj.)

Výstupy ŠVP	Učivo téma	Konkretizace	Průřezová témata
1. ročník			
- žák odlišuje různé variety národního jazyka a vhodně je využívá v souladu s komunikační situací - žák popíše základní rysy češtiny a vysvětlí zákonitosti jejího vývoje i současné vývojové tendence	obecné poučení o jazyku a řeči	- Jazyk a řeč, jazyková komunikace - Myšlení a jazyk - Národní jazyk a jeho útvary - Čeština a slovanské jazyky - Jazyková kultura - Základní vývojové tendence ČJ	<i>Mediální výchova (mediální produkty a jejich významy)</i> <i>Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, MkV</i>
- žák ovládá zásady spisovné výslovnosti - v mluveném projevu vhodně užívá nonverbálních prostředků řeči	zvuková stránka jazyka	- Zásady spisovné výslovnosti - Zvukové prostředky řeči	<i>Mediální výchova (mediální produkty a jejich významy)</i>
žák v písemném projevu dodržuje zásady pravopisu a s oporou příruček řeší složitější případy	grafická stránka jazyka	- Písmo, jeho vznik a druhy - Základní principy českého pravopisu a nejčastější odchylky	<i>Mediální výchova (mediální produkty a jejich významy), VMEGS, MkV</i>
žák v písemném i mluveném projevu volí vhodné výrazové prostředky dle jejich funkce a vztahu k sdělovacímu záměru, k dané situaci, kontextu i adresátovi, vysvětlí a odůvodní význam slov v daném kontextu	stylistika	Slohová charakteristika výrazových prostředků Text (komunikát) a komunikační situace – prostředí, účastníci komunikace, jejich role	<i>Mediální výchova (mediální produkty)</i>
žák si osvojuje prakticky vhodnou volbu výrazových prostředků	stylistika	Míra připravenosti, oficiálnosti, formálnosti, veřejnosti komunikace; mluvenost a psanost	<i>Mediální výchova</i> <i>Osobnostní a sociální výchova (sociální komunikace)</i>
žák pořizuje z textu výpisky, zpracovává přehledy, souhrny, schémata	funkční styly a jejich realizace v textech	Prostě sdělovací funkční styl, administrativní	<i>Mediální výchova</i>
žák volí adekvátní komunikační strategie, zohledňuje partnera i publikum, rozeznává manipulativní komunikaci a dovede se jí bránit	stylistika	Komunikační strategie – adresnost, volba jazykového útvaru, prostředků verbálních a neverbálních s ohledem na partnera; Vyjadřování přímé a nepřímé, jazyková etiketa	<i>Mediální výchova (mediální produkty)</i> <i>Osobnostní a sociální výchova (sociální komunikace)</i>

Výstupy ŠVP	Učivo téma	Konkretizace	Průřezová témata
<u>2. ročník</u>			
• žák v mluveném i psaném projevu vhodně využívá slohotvorné rozvrstvení výrazových prostředků češtiny	• slovní zásoba, sémantika a tvoření slov	• jednotky slovní zásoby (včetně frazeologických); významové vztahy mezi slovy; rozšiřování slovní zásoby; způsoby tvoření slov	<i>Mediální výchova (mediální produkty), MkV</i>
• žák ve svém projevu uplatňuje znalosti tvarosloví a slovtvorných principů českého jazyka	• tvarosloví (morfologie)	druhy a jejich mluvnické kategorie a tvary	<i>Osobnostní a sociální výchova</i>
	• funkční styly a jejich realizace v textech	Publicistický styl	<i>Mediální výchova (mediální produkty), VMEGS</i>

Výstupy ŠVP	Učivo téma	Konkretizace	Průřezová témata
<u>3. ročník</u>			
• žák v svých projevech uplatňuje znalost synt. principů, využívá znalosti o akt. členění výpovědi a o druzích vět dle záměru mluvčího k vhodnému vyjádření myšlenky, k účinnému dorozumívání, logickému strukturování výpovědi	• skladba (syntax)	Základní principy větné stavby (větné členy, věty, souvětí a jejich vztahy); aktuální členění výpovědi; základy valenční a textové syntaxe	<i>Mediální výchova</i>
• žák při tvorbě vlastního textu mluveného i psaného využívá základní principy rétoriky	• rétorika	Rétorika • druhy řečnických projevů, příprava a realizace řečnického vystoupení	<i>Mediální výchova (mediální produkty) Osobnostní a sociální výchova VMEGS</i>
• žák posoudí a interpretuje komunikační účinky textu, svá tvrzení argumentačně podpoří jeho všestrannou analýzou	• stylistika	• funkce komunikátů	<i>Mediální výchova (mediální produkty) Osobnostní a sociální výchova</i>

		• sebevyjádření, apel, přesvědčování, argumentace, kontakt aj. jako dominantní funkce komunikátu	
• žák efektivně a samostatně využívá různých informačních zdrojů (internet, slovníky, encyklopedie)	• funkční styly a jejich realizace v textech	• odborný styl	<i>Mediální výchova (mediální produkty)</i>

Výstupy ŠVP	Učivo téma	Konkretizace	Průřezová témata
4. ročník			
• žák v svých projevech uplatňuje znalost synt. principů, využívá znalosti o akt. členění výpovědí a o druzích vět dle záměru mluvčího k vhodnému vyjádření myšlenky, k účinnému dorozumívání, logickému strukturování výpovědí	• stylistika	Monolog a dialog • výstavba dialogu, vztah otázka- odpověď	<i>Mediální výchova (mediální produkty)</i> <i>Osobnostní a sociální výchova</i>
		• druhy literárního dialogu; subjekty vně- a vnitrotextové (autor, čtenář, vypravěč, lyrický hrdina, postavy); narat. postupy (řeč přímá, nepřímá, nevlastní přímá, polopřímá)	<i>VMEGS, MkV</i>
	• funkční styly a jejich realizace v textech	Umělecký styl	<i>Mediální výchova (mediální produkty)</i>
• žák používá různé prostředky textového navazování ke zvýšení srozumitelnosti, přehlednosti a logické souvislosti sdělení, uplatní text. členění v souladu s obsah. výstavbou textu a rozvíjením tématu		Základní vlastnosti textu, principy jeho výstavby • koherence textu (navazování, odkazování, tem. posloupnosti); členění textu a jeho signály; odstavce a další jednotky, vzájemné vztahy textů (intertextovost)	<i>Mediální výchova (mediální produkty)</i>

Výstupy ŠVP	Učivo téma	Konkretizace	Průřezová témata
<u>Literární komunikace 1. - 4. ročník</u>			
- žák rozliší umělecký text od neuměleckého, nalezne jevy, které činí text uměleckým - žák tvořivě využívá informací z odborné literatury, internetu, tisku a z dalších zdrojů, kriticky je třídí a vyhodnocuje	základy literární vědy	Literární teorie, literární historie, literární kritika, poetika; interdisciplinárnost literární vědy; literatura a její funkce	
- žák při interpretaci literárního textu ve všech jeho kontextech uplatňuje prohloubené znalosti o struktuře literárního textu, literárních žánrech a literárněvědných termínech - žák rozliší texty spadající do oblasti tzv. literatury vážné, středního proudu a literárního braku a svůj názor argumentačně zdůvodní - žák samostatně interpretuje dramatické, filmové a televizní zpracování literárních děl - žák rozliší a specifikuje jednotky vyprávění (časoprostor, vypravěč, postavy) a zhodnotí jejich funkci a účinek na čtenáře	metody interpretace textu	Interpretační postupy a konvence, význam a smysl, popis, analýza, výklad a vlastní interpretace textu; čtenářské kompetence; interpretace a přeinterpretování	<i>Osobnostní a sociální výchova (sociální komunikace)</i>
žák postihne smysl textu, vysvětlí důvody a důsledky různých interpretací téhož textu, porovná je a zhodnotí, odhalí eventuální dezinterpretace textu	způsoby vyjadřování zážitků z literárních děl a soudů nad nimi	Způsoby vyjadřování zážitků z literárních děl a soudů nad nimi (osobní záznamy, anotace, kritika a recenze, polemiky)	<i>OSV</i>

• žák na konkrétních příkladech popíše specifické prostředky básnického jazyka a objasní jejich funkci v textu	• jazykové, kompoziční a tematické prostředky výstavby literárního díla	Jazykové, kompoziční a tematické prostředky výstavby literárního díla – tropy; figury; rytmus, rým a zvukové prostředky poezie; monolog, dialog, přímá a nepřímá řeč, nevlastní přímá a polopřímá řeč; typy kompozice; motiv, téma	
• žák získané schopnosti a dovednosti tvořivě využívá v produktivních činnostech rozvíjejících jeho individuální styl • žák identifikuje využití jednoho textu v textu jiném (intertextovost) a objasní jeho funkci a účinek na čtenáře • žák objasní rozdíly mezi fikčním a reálným světem a vysvětlí, jakým způsobem se reálný svět promítá do literárního textu, jaký vliv může mít svět fikce na myšlení a jednání reálných lidí • žák rozezná typy promluv a vyprávěcí způsoby a posoudí jejich funkci v konkrétním textu	• text a intertextovost	Kontext, vliv a způsoby mezitextového navazování a mezitextové komunikace (motto, citát, aluze), žánry založené na mezitextovém navazování (parodie, travestie, plagiát), hraniční rysy textu (předmluva, doslov, ilustrace, obálka; autorský komentář, recenze)	<i>OSV</i>
• žák vystihne podstatné rysy základních period vývoje české i světové literatury, významných uměleckých směrů, uvede jejich představitele a charakterizuje interpretuje jejich přínos pro vývoj literatury a literárního myšlení	• vývoj literatury v kontextu dobového myšlení, umění a kultury	Funkce periodizace literatury, vývoj kontextu české a světové literatury; tematický a výrazový přínos velkých autorových osobností; literární směry a hnutí; vývoj literárních druhů a žánrů s důrazem na moderní literaturu	<i>VMEGS, MkV</i>

• v souvislosti s podstatnými rysy základních období vývoje světové literatury žák vysvětlí specifickou vývoje české literatury a vyloží její postavení v kontextu literatury světové (vzájemná inspirace, příbuznost, odlišnosti a jejich příčiny)	• vývoj literatury v kontextu dobového myšlení, umění a kultury • klíčové epochy	Přehled periodizace po ročnících: 1. ročník Nejstarší památky světové literatury Antická literatura Středověká literatura Literatura renesance a humanismu Barokní literatura Literatura klasicismu, osvícenství a preromantismu 2. ročník Počátky novočeské literatury Česká literatura 1. pol. 19. století Literatura v období romantismu Realismus a naturalismus v literatuře Česká literatura 2. pol. 19. století Konec století v literatuře 3. ročník Světová literatura 1. pol. 20. století, modernismus 1. světová válka v literatuře Česká poezie a próza do 40. let 20. století 4. ročník 2. světová válka v literatuře Světové literatury 2. pol. 20. století, nové literární směry a proudy Česká literatura 2. poloviny 20. století Nejnovější světová i česká literatura	<i>VMEGS, Mkv</i>
---	---	---	-------------------